

Ik ben Malala

*Het verhaal van het meisje dat opkwam voor onderwijs
en door de taliban werd neergeschoten*

MALALA YOUSAFZAI

EN CHRISTINA LAMB

Vertaald door Nina West

Spectrum

Uitgeverij Unieboek | Het Spectrum bv, Houten – Antwerpen

Spectrum maakt deel uit van Uitgeverij Unieboek | Het Spectrum bv,
Postbus 97
3990 DB Houten

© 2013 Malala Yousafzai met Christina Lamb

© 2013 Salarzai Limited

© 2013 kaart: John Gilkes

© 2013 Nederlandstalige uitgave: Uitgeverij Unieboek | Het Spectrum bv, Houten - Antwerpen

Oorspronkelijke uitgave: Little, Brown and Company

Little, Brown and Company is a division of Hachette Book Group, Inc. The Little, Brown name and logo are trademarks of Hachette Book Group, Inc.

Eerste druk 2013

Oorspronkelijke titel: *I am Malala*

Vertaling: Nina West

Boekverzorging: Asterisk*, Amsterdam

Omslagontwerp: Mario J. Pulice en Ploy Siripant.

Omslagontwerp Nederlandse uitgave: Studio Jan de Boer

Omslaffoto's: Antonio Olmos

Met dank aan het Jinnah Archive (jinnaharchive.com) voor het mogen gebruiken van fragmenten uit het werk van Quaid-i-Azam M.A. Jinnah en aan Rahmat Shah Sayel voor de toestemming om zijn gedichten te mogen gebruiken. Mijn vaders vrienden Hamayun Masaud, Muhammad Amjad, dhr. Ataurrahman en Usman Ulasyar wil ik bedanken voor hun hulp bij de vertaling van de *tapey*. Toespraak van Jinnah (blz. 32) uit W. Ahmad (red.) *Quaid-i-Azam Mohammad Ali Jinnah: The Nation's Voice*, dl. I Karachi: Quaid-i-Azam Academy 1992, blz. 500

Alle rechten voorbehouden. Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd, opgeslagen in een geautomatiseerd gegevensbestand, of openbaar gemaakt, in enige vorm of op enige wijze, hetzij elektronisch, mechanisch, door fotokopieën, opnamen, of enige andere manier, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever.

Voor zover het maken van kopieën uit deze uitgave is toegestaan op grond van artikel 16 Auteurswet 1912, juncto het Besluit van 20 juni 1974, Stb. 351, zoals gewijzigd bij het Besluit van 23 augustus 1985, Stb. 471 en artikel 17 Auteurswet 1912, dient men de daarvoor wettelijk verschuldigde vergoedingen te voldoen aan de Stichting Reprorecht (Postbus 3051, 2130 KB, Hoofddorp). Voor het overnemen van gedeelte(n) uit deze uitgave in bloemlezingen, readers en andere compilatiewerken dient men zich tot de uitgever te wenden.

ISBN 978 90 00 33153 6

NUR 402

www.unieboekspectrum.nl

Voor alle meisjes die met onrecht te maken hebben gekregen
en die tot zwijgen zijn gebracht. Samen zullen we gehoord worden.

Inhoud

Proloog 9

DEEL 1: VÓÓR DE TALIBAN

- 1 Een dochtertje 17
- 2 Mijn vader de valk 29
- 3 Opgroeien in een school 40
- 4 Het dorp 55
- 5 Waarom ik geen oorbellen draag en
Pathanen geen dankjewel zeggen 64
- 6 Kinderen van de afvalberg 73
- 7 De moefiti die onze school probeerde te sluiten 87
- 8 De herfst van de aardbeving 91

DEEL 2: DE VALLEI DES DOODS

- 9 Radio Moellah 99
- 10 Toffees, tennisballen en de boeddha's van Swat 109
- 11 De slimme klas 119
- 12 Het Bloedige Plein 129
- 13 Het dagboek van Gul Makai 135
- 14 Een raar soort vrede 144
- 15 Weg uit de vallei 153

DEEL 3: DRIE MEISJES, DRIE KOGELS

- 16 De vallei van verdriet 163
- 17 Bidden om langer te worden 176
- 18 De vrouw en de zee 187
- 19 Een privé talibanisering 194
- 20 Wie is Malala? 202

DEEL 4: TUSSEN LEVEN EN DOOD

- 21 'God, ik vertrouw haar aan u toe' 209
- 22 Reis naar het onbekende 222

DEEL 5: EEN TWEEDE LEVEN

- 23 'Het meisje dat door het hoofd is geschoten, Birmingham' 233
- 24 'Ze hebben haar haar glimlach afgepakt' 246

Epiloog: Eén kind, één leerkracht, één boek, één pen... 257

Verklarende woordenlijst 267

Belangrijke gebeurtenissen in Pakistan en Swat 270

Dankwoord 273

Over de auteurs 277

Informatie over het Malala Fund 278

Proloog

Ik kom uit een land dat om middernacht is gesticht. Toen ik bijna doodging was het midden op de dag.

Een jaar geleden ging ik van huis naar school, om nooit meer thuis te komen. Ik werd door een talibankogel geraakt en verliet Pakistan aan boord van een vliegtuig zonder dat ik me daarvan bewust was. Sommige mensen zeggen dat ik nooit meer naar huis zal kunnen, maar ik ben er in mijn hart stellig van overtuigd dat dat niet waar is. Weggerukt worden uit het land waar je van houdt, is iets wat je niemand toewenst.

Elke ochtend als ik mijn ogen open, verlang ik ernaar mijn oude kamer met al mijn spulletjes te zien, met mijn kleren op de vloer en mijn prijzen van school in de kast. In plaats daarvan ben ik in een land dat vijf uur achterloopt op mijn vaderland Pakistan en mijn huis in de Swat-vallei. Maar mijn geboorteland loopt eeuwen achter op dit land. Hier heb je alle gemakken die je je maar kunt voorstellen. Uit elke kraan stroomt water, warm of koud, wat je maar wilt, het licht gaat aan als je op een schakelaar drukt, dag én nacht, olielampen zijn overbodig en er zijn fornuizen waarop je kunt koken zonder dat iemand eerst naar de bazaar moet om gasflessen te halen. Hier is alles zo modern dat er zelfs kant-en-klaarmaaltijden bestaan.

Als ik voor mijn raam ga staan en naar buiten kijk, zie ik hoge gebouwen, lange wegen vol voertuigen die netjes achter elkaar rijden, keurige groene heggen, gazonnetjes en schone stoepen waarop je kunt lopen. Als ik mijn ogen dichtdoe ben ik weer even terug in mijn vallei – met de hoge besneeuwde bergtoppen, de groene, wuivende velden en helderblauwe rivieren – en in mijn hart glimlach ik als ik aan de mensen in Swat denk. Mijn gedachten voeren me terug naar mijn school, waar ik word herenigd met mijn vriendinnen en leraren. Ik zie

mijn beste vriendin Moniba en dan gaan we allemaal gezellig zitten kletsen en lachen, alsof ik nooit ben weggeweest.

Maar dan herinner ik me weer dat ik in Birmingham ben.

Dinsdag 9 oktober 2012 was de dag dat alles veranderde. Het was toch al geen al te beste dag want het was examenweek – hoewel ik dat als leergierig meisje veel minder erg vond dan veel van mijn klasgenootjes.

We kwamen die ochtend bij de smalle onverharde zijweg van de Haji Baba Road aan in een stoet bontbeschilderde riksja's die sputerend uitlaatgassen uitbliezen, elk daarvan uitpuilend met vijf, zes meisjes. Sinds de komst van de taliban kun je onze school van buiten niet meer herkennen en de met koperbeslag versierde deur in de witte muur tegenover een houthandel onthult niets over wat erachter ligt.

Voor ons was het een magische poort naar onze eigen speciale wereld. We huppelden over de drempel en schoven de hoofddoeken van ons hoofd als de wind die de wolken wegblaast en plaatsmaakt voor de zon, waarna we als een stel dollen de trap op renden. Die trap kwam uit op een binnenplaats met alle deuren naar de klaslokalen. We drop-ten onze rugzakjes in ons klaslokaal en kwamen in de openlucht bijeen voor de dagopening. Daar stonden we met de bergen op de achtergrond keurig te wachten terwijl een van de meisjes riep: *'Assaan baash!'* oftewel 'Op de plaats, rust!' We klakten met onze hakken en antwoordden 'Allah'. En dan zei de commandant *'Hoo she yar'* oftewel 'Geef acht!' En dan klakten we nog een keer met onze hakken tegen elkaar en riepen 'Allah'.

De school werd nog voordat ik was geboren opgericht door mijn vader en de naam KHUSHAL SCHOOL prijkte in prominent rood met wit beschilderde letters op de muur boven ons. We gingen zes ochtenden per week naar school en aangezien ik als vijftienjarige in klas negen zit, bestonden mijn lessen vooral uit het opdreunen van scheikundige formules, het bestuderen van Urdu-grammatica, het schrijven van Engelstalige opstellen over morele kwesties als 'haastige spoed is zelden goed' of het tekenen van schema's van de bloedsomloop – de meesten van mijn klasgenootjes wilden later arts worden.

Het is lastig je voor te stellen dat iemand dat als bedreigend zou kunnen beschouwen. Toch was er buiten onze schoolpoort niet alleen de drukte en chaos van Mingora, de grootste stad van Swat, maar er waren ook mensen als de taliban, die menen dat meisjes niet naar school horen te gaan.

Die ochtend was als elke andere, hoewel we wat later dan gewoonlijk begonnen. De schooldag begon vanwege de examens namelijk pas om negen in plaats van acht uur 's ochtends, wat mij goed uitkwam want ik houd niet van vroeg opstaan en kan moeiteloos door het kraaien van de haan en de oproep tot gebed van de muezzin heen slapen. Mijn vader probeerde me altijd als eerste wakker te krijgen. 'Tijd om op te staan, *Jani Mun*.' Dat betekent 'zielsverwant' in het Perzisch en zo noemde hij me 's ochtends vroeg altijd. 'Alsjeblieft, nog héél even, *Aba*,' smeekte ik, terwijl ik de sprei nog wat steviger om me heen trok. Daarna kwam mijn moeder, Tor Pekai. Zij noemde me *Pisho*, wat 'katje' betekent. Tegen die tijd had ik meestal wel door hoe laat het was en dan riep ik uit: '*Bhabi*, ik kom te laat!' In onze cultuur is elke man je 'broer' en elke vrouw je 'zus'. Zo zien we elkaar. Toen mijn vader zijn vrouw voor het eerst meenam naar school, noemden alle leerkrachten haar 'mijn broers vrouw' oftewel *bhabi*. En zo werd mijn moeder van toen af aan genoemd, ook door ons.

Ik sliep in de lange kamer aan de voorkant van het huis, met als enige meubilair een bed en een kast, die ik met een deel van het prijzengeld had gekocht dat ik had gekregen voor mijn vredescampagne en het recht van meisjes om naar school te gaan.

In de kast stonden alle goudkleurige plastic bekertjes en andere onderscheidingen die ik had gekregen omdat ik de beste leerling van de klas was geworden. Ik was maar een paar keer niet eerste geworden, beide keren omdat ik door mijn rivale Malka-e-Noor was verslagen. Ik had me vast voorgenomen dat niet nog een keer te laten gebeuren.

De school was niet ver van ons huis en vroeger liep ik dat stukje altijd, maar sinds begin vorig jaar ging ik met de andere meisjes in een riksja naar school en nam ik als ik weer naar huis ging de bus. Het ritje duurde slechts vijf minuten, langs het stinkende stroompje en het gigantische reclamebord van Dr. Humayun's Hair Transplant Institute, waar we altijd het grapje over maakten dat een van onze kale onderwijzers daar vast naartoe was gegaan toen hij opeens weer haar bleek te hebben. Ik vond het wel fijn om de bus te nemen, want dan zweet je minder dan als je loopt en zo kon ik lekker met mijn vriendinnen kletsen en wat roddelen met de buschauffeur, Usman Ali, die wij *Bhai Jan* noemden, oftewel 'broer' en die ons met zijn idiote verhalen altijd aan het lachen maakte.

Ik was de bus gaan nemen omdat mijn moeder het geen fijn idee vond dat ik alleen naar school zou lopen. We kregen dat hele jaar al

bedreigingen. Soms via de krant, soms via brieven, maar meestal via mensen die iets hadden opgevangen. Mijn moeder maakte zich zorgen om me, maar de taliban hadden het nog nooit op een jong meisje gemunt en ik was eerlijk gezegd banger dat ze het op mijn vader hadden voorzien, omdat hij zich openlijk tegen hen uitsprak. Zahid Khan, een goede vriend en medeactievoerder, was in augustus in zijn gezicht geschoten toen hij op weg was naar de moskee, en ik wist dat iedereen mijn vader waarschuwde: 'Kijk uit, jij bent de volgende.'

Je kon niet met de auto bij onze straat komen, dus ik stapte op de weg beneden bij het stroompje uit de bus en liep dan door een spijlenhekje een trap op naar ons huis. Ik dacht weleens dat als iemand me zou aanvallen, het daar zou zijn. Ik ben net als mijn vader altijd al een dromer geweest en op school dwaalden mijn gedachten soms af, en dan stelde ik me voor dat ik op weg naar huis op die trap door een terrorist onder vuur zou worden genomen. Ik vroeg me af wat ik dan zou doen. Misschien zou ik mijn schoen pakken en hem daarmee slaan, maar dan bedacht ik dat ik me dan net zo zou gedragen als die terrorist. Ik zou beter voor een smeekbede kunnen kiezen: 'Oké, schiet me maar neer, maar luister eerst naar me. Wat je doet, is verkeerd. Ik heb niets tegen jou persoonlijk. Ik wil alleen maar dat elk meisje naar school kan.'

Ik was niet bang, maar ik controleerde 's nachts altijd heel goed of de poort op slot zat en ik vroeg God wat er gebeurde als je doodging. Ik vertelde het allemaal aan mijn beste vriendin Moniba. We woonden in dezelfde straat en waren al vanaf de lagere school vriendinnen en we deelden alles met elkaar: liedjes van Justin Bieber, *Twilight*-films en wat de beste gezichtscrèmes waren om een lichtere huid te krijgen. Zij wilde later modeontwerpster worden, hoewel ze wist dat haar familie dat nooit goed zou vinden, en dus zei ze tegen iedereen maar dat ze arts wilde worden. In onze samenleving is het voor meisjes moeilijk om iets anders dan onderwijzeres dan wel arts te worden, gesteld dát je al mag werken. Ik was anders; toen ik geen arts meer wilde worden maar de politiek in wilde, had ik daar nooit een geheim van gemaakt. Moniba merkte het altijd direct als er iets was. 'Maak je geen zorgen,' zei ik. 'De taliban hebben het nog nooit op een jong meisje voorzien.'

Toen onze bus werd omgeroepen renden we de trap af. De andere meisjes trokken voor ze naar buiten gingen hun hoofddoeken over hun hoofd voor ze achter in de bus stapten. De bus was eigenlijk wat wij een *dyna* noemden, een witte Toyota TownAce met drie banken erin – twee aan de zijkanten en een in het midden. Met twintig meisjes en

drie onderwijzers was het erg krap. Ik zat aan de linkerkant, tussen Moniba en een meisje dat een klas lager dan wij zat, Shazia Ramzan. We hadden onze examenmappen tegen onze borst geklemd en onze schooltassen stonden op de grond voor ons. En daarna weet ik het allemaal niet meer zo goed. Het was heet en plakkerig in de dyna. Het was warmer dan normaal voor de tijd van het jaar en alleen het Hindukusj-gebergte in de verte had een wit sneeuwlaagje. Wij zaten achterin, waar geen ramen waren maar alleen een dik plastic zeil dat loshing en flapperde, en zo vergeeld was en onder het stof zat dat je er niet echt doorheen kon kijken. Het enige wat we achterin door een opening konden zien was een klein stukje van de lucht, waar we af en toe een glimp van de zon zagen – die op dat uur van de dag een wazige gele bol was door de wervelende stofdeeltjes die als een wolk om ons heen hingen.

Ik herinner me dat het busje zoals altijd op de hoofdweg bij de controlepost van het leger rechts afsloeg en langs het verlaten cricketveld reed. Daarna weet ik het niet meer.

In mijn droom over de aanslag zit mijn vader ook in de bus en wordt hij net als ik neergeschoten, en dan zijn er allemaal mannen en zie ik mijn vader niet meer.

In werkelijkheid stopten we opeens. Links van ons was de overwoekerde tombe van Sher Mohammad Khan, de minister van Financiën van het eerste bestuur van Swat, rechts van ons was een fabriek waar snacks werden gemaakt. We moeten op nog geen tweehonderd meter van de legerpost zijn geweest.

We zagen niet dat voor ons een jongeman met een baard in lichtgekleurde kleding voor de bus de weg op stapte en ons gebaarde te stoppen.

‘Is dit het busje van de Khushal School?’ vroeg hij aan onze chauffeur. Dat vond Usman Bhai nogal een domme vraag, aangezien de naam van de school op de zijkant van het busje stond. ‘Ja,’ zei hij.

‘Ik wil wat informatie over een paar kinderen,’ zei de man.

‘Dan moet je naar het kantoor van de school gaan,’ antwoordde Usman Bhai Jan.

Terwijl ze praatten, kwam een andere jongeman die in het wit gekleed was naar de achterkant van het busje lopen. ‘Hé, dat is vast weer zo’n journalist die je wil interviewen,’ zei Moniba. Sinds ik samen met mijn vader op bijeenkomsten sprak over het recht op onderwijs voor meisjes en me uitsprak tegen degenen als de taliban die ons liever uit

het straatbeeld willen houden, kwamen er inderdaad best vaak journalisten op me af, zelfs Amerikaanse, maar niet zoals nu, zo midden op straat.

De man droeg de traditionele baret en had een zakdoek voor zijn neus en mond geknoopt, alsof hij griep had. Hij zag eruit als een student. Hij stapte op de laadklep en stak zijn hoofd vlak bij ons naar binnen.

‘Wie is Malala?’ wilde hij weten.

Niemand zei iets, maar een paar meisjes keken mijn kant op. Ik was het enige meisje dat haar hoofd niet had bedekt.

En toen haalde hij een zwart pistool tevoorschijn. Ik kreeg later te horen dat het een Colt.45 was. Een paar meisjes gilden. Moniba vertelde me later dat ik in haar hand kneep.

Mijn vriendinnen zeggen dat hij drie keer schoot. De eerste kogel ging door mijn linkeroogkas, mijn linkerschouder in. Ik bloedde uit mijn linkeroor en viel voorover in Moniba’s schoot, waardoor de andere twee kogels de meisjes naast me raakten. Een kogel raakte Shazia’s linkerhand. De derde kwam via haar linkerschouder in de rechterbovenarm van Kainat Riaz terecht.

Volgens mijn vriendinnen beefde de hand van de schutter toen hij schoot.

Tegen de tijd dat we bij het ziekenhuis kwamen, zaten mijn lange haren en Moniba’s schoot helemaal onder het bloed.

Wie is Malala? Ik ben Malala en dit is mijn verhaal.